

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД
ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНОГО ВИМІРУ**

У статті розглянуто проблему науково-методичного супроводу технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру.

Ключові слова: науково-методичний супровід, технологія, виховна діяльність, сучасний загальноосвітній навчальний заклад, регіональний вимір.

Технологію виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру ми розглядаємо як складну соціально-педагогічну інновацію. Реалізація мети і завдань нашого дослідження зумовили необхідність цільової підготовки педагогічних, соціальних та інших працівників саме до використання технології науково-методичного супроводу. Центральним ланцюгом цільової підготовки фахівців було обрано формування спеціальної соціально-педагогічної компетентності, необхідної для здійснення соціально-педагогічної підтримки технології виховання діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру.

Існуюча джерельна база з цієї проблеми представлена різноманітними публікаціями, серед яких праці В. Алфімова, І. Беха, І. Підласого, О. Савченко, О. Сухомлинської та ін. Але спеціальне дослідження, присвячене питанню науково-методичного супроводу технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру, на сьогодні відсутнє.

Мета статті полягає в обґрунтуванні науково-методичного супроводу технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру.

У межах нашого дослідження ми обрали форму концептуальної, комбінованої моделі, що є сукупністю ідей, принципів, підходів, на основі яких і відбувається науково-методичний супровід формування спеціальної соціально-педагогічної компетентності фахівців, необхідної для здійснення технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру. Цільове призначення розробленої нами моделі – спрямованість на вдосконалення змісту засобів неперервної післядипломної освіти фахівців різного профілю.

По-перше, педагогічних, до яких ми зараховуємо керівників загальноосвітніх навчальних закладів та педагогів-вихователів.

По-друге, соціальних працівників, а також представників органів просвітницької та виконавчої влади, суспільних та громадських організацій, які виконують у регіональному середовищі функції суб'єктів соціально-педагогічної підтримки технології виховної діяльності сучасного загал-

льноосвітнього навчального закладу, провідною метою якого є формування морально-ціннісного ставлення школярів до соціалізації в умовах регіонального виміру.

До суб'єктів регіонального середовища в соціально-педагогічній підтримки технологій виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру належать: заступники голів обласних, міських та районних, селищних рад, заступники голів обласних, міських, районних адміністрацій, які курирують соціальні питання, заступники начальників (завідувачів) управлінь (відділів) освіти обласного, міського, районного рівнів, які відповідають за виховну роботу, начальники або їх заступники управлінь молоді, соціального захисту населення обласного, районного рівнів, представники громадських організацій сектора виробництва та економіки різних рівнів, представники колективів палаців культури, спорту, відпочинку, бібліотек, працівників інших музеїв, центрів зайнятості, міліції, центрів соціальної підтримки населення, рад громадськості міст, районів, підрозділів у справах неповнолітніх, суспільних та релігійних організацій, дитячих і молодіжних організацій, засобів масової інформації, а також батьківських об'єднань, дошкільних, позашкільних закладів, професійно-технічних та вищих навчальних закладів.

На наш погляд, сутність науково-методичного супроводу як нової педагогічної категорії полягає в тому, що це є професійна педагогічна взаємодія суб'єктів освітньої діяльності, повноцінними умовами якої виступають добровільність і партнерство, визначальними ознаками – особистісний і професійний розвиток керівників і учасників педагогічного процесу, а результатом – якісно новий рівень освіти або нова якість професійної діяльності педагогів-вихователів, яка виявляється від професійної компетентності.

В науковий обіг педагогічної галузі України дефініція “науково-методичний супровід” введена Національної доктриною розвитку освіти в Україні. Учені зазначають, що науково-методичний супровід слід розглядати як сукупність різноманітних форм, технологій, підходів, процедур, заходів, які забезпечують допомогу педагогічним та іншим працівникам у подоланні труднощів протягом усієї професійної діяльності; виокремлюють функції науково-методичного супроводу: навчальну, консультативну, психотерапевтичну, адаптаційну та корегувальну.

Тлумачний словник визначає супровід як дію зі значенням “іти поруч” або “те, що супроводить яку-небудь дію, явище” [5, с. 1217].

Сам термін “супровід” підкреслює невтручання одного суб'єкта в діяльність іншого, поки вони не відчують потребу у взаємодії.

З урахуванням особливостей нашого дослідження, соціально-педагогічного за типом, завдання і засоби науково-методичного супроводу підготовки педагогів, соціальних та інших працівників до реалізації технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру є управлінськими та педагогічними. Важливо, що учасники науково-методичного супроводу мають стати рівноправ-

ними партнерами цієї взаємодії, хоча можуть мати різний рівень підготовки або опанування практичного досвіду.

У нашому випадку методологія науково-методичного супроводу ґрунтується на засадах відкритої освіти, яка має ознаки складної соціальної системи з множинними шляхами розвитку, що впливають із законів синергетики. Тому для нас слушним буде здійснення саме науково-методичного супроводу, який запобігає безперервному втручання командно-адміністративних методів, формальному впровадженню різних заходів. Процес підготовки педагогічних, соціальних та інших кадрів до реалізації технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру, на нашу думку, має стати взаємодією партнерів, творчою лабораторією набуття спеціальної соціально-педагогічної компетенції.

Саме таке розуміння науково-методичного супроводу ми взяли за основу системи підготовки кадрів до реалізації технології виховної діяльності сучасними загальноосвітніми навчальними закладами в умовах регіонального виміру.

Також ми вважаємо за доцільне визначити особливості соціально-педагогічної компетентності фахівців щодо здійснення технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру. У сучасних педагогічних дослідженнях існує декілька підходів до питання підготовки фахівців організації та здійснення виховної діяльності:

- визначення моделі ділових якостей спеціаліста певного профілю або галузі діяльності й експертне оцінювання ділових і професійних якостей фахівця;

- вимоги державного стандарту, загальні особливості професійної діяльності тощо.

Враховуючи те, що спеціальна соціально-педагогічна компетентність характеризує дієву, функціональну сторону діяльності фахівців у процесі здійснення технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру, ми здійснили спробу запровадити структурні компоненти змісту післядипломної педагогічної освіти (змістовний, операційно-процесуальний, особистісний) у сфері їх практичної діяльності й чітко окреслити зміст їх спеціальної соціально-педагогічної компетентності при виконанні технології виховної діяльності. Тому взаємозв'язок змісту спеціальної соціально-педагогічної компетентності у процесі здійснення технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього закладу саме в умовах регіонального виміру з можливостями факторів впливу на процес формування компетентності та з функціями й етапами науково-методичного супроводу підготовки фахівців ми визначили таким чином (див. рис.).

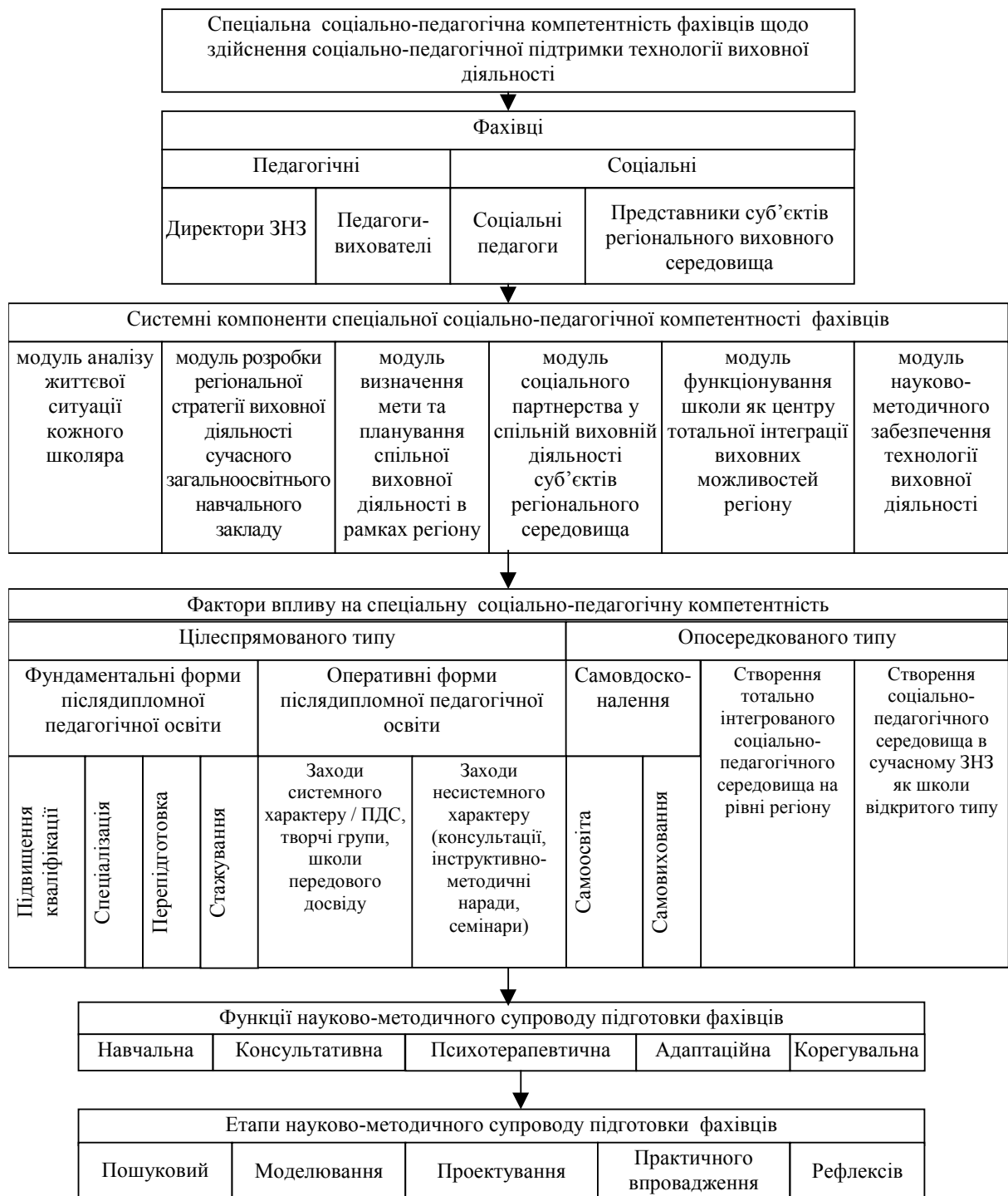

Рис. Науково-методичний супровід формування спеціальної соціально-педагогічної компетентності фахівців

Як ми бачимо з рисунка, функціональний зміст спеціальної соціально-педагогічної компетентності фахівців щодо соціально-педагогічної підтримки технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру достатньо широкий завдяки цілісності й системності утворення. Крім того, залежно від змісту та досвіду соціально-педагогічної підтримки технології виховної діяльності змістовна частина спеціальної соціально-педагогічної компетентності різних фахівців зростатиме за рахунок додавання інших характеристик або

набуття функцій, які виконують фахівці у процесі соціально-педагогічної підтримки технології виховної діяльності, що мають універсальний характер і є будівельним матеріалом професійно-особистісного зростання фахівців зазначеної категорії.

Розробка науково-методичного супроводу формування спеціальної соціально-педагогічної компетентності фахівців щодо соціально-педагогічної підтримки технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього закладу в умовах регіонального виміру дала нам змогу виокремити сукупність типових варіантів змісту їх підготовки під час неперервної післядипломної освіти. Саме виокремлення системних компонентів (модулів) спеціальної соціально-педагогічної компетентності стало для нас підґрунтям для визначення необхідних науково-методичних і організаційно-змістовних заходів у процесі неперервної післядипломної освіти, тобто у процесі науково-методичного супроводу.

На нашу думку, найважливішими системними компонентами спеціальної соціально-педагогічної компетентності фахівців щодо соціально-педагогічної підтримки технології виховної діяльності в умовах регіонального виміру є такі:

- модуль аналізу життєвої ситуації кожного школяра;
- модуль розробки регіональної стратегії виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу;
- модуль визначення мети та планування спільної виховної діяльності в рамках регіону;
- модуль соціального партнерства в спільній виховній діяльності суб'єктів регіонального середовища;
- модуль функціонування школи як центру тотальної інтеграції виховних можливостей регіону;
- модуль науково-методичного забезпечення технології виховної діяльності.

Розробляючи різні варіанти формування спеціальної соціально-педагогічної компетентності фахівців на основі системних компонентів (модулів), ми виходимо з того, що це формування новоутворення, яке є синергетичним результатом взаємодії всіх функцій науково-методичного супроводу підготовки фахівців до соціально-педагогічної підтримки технології виховної діяльності (навчальної, консультативної, психотерапевтичної, адаптаційної, корегувальної). При цьому науково-методичний супровід формування спеціальної соціально-педагогічної компетентності фахівців має здійснюватись за певними етапами відповідно до суттєвих ознак педагогічної технології. Дамо стисло характеристику цих етапів.

Перший етап науково-методичного супроводу має назву пошуковий. Мета його – допомогти фахівцям (директору школи як центру тотальної інтеграції виховних можливостей суб'єктів регіонального середовища і педагогам-вихователям; представникам усіх суб'єктів регіонального середовища) обрати тип технології виховної діяльності загальноосвітнього навчального закладу та тип соціально-педагогічної підтримки цієї технології.

Спільними зусиллями фахівці мають охарактеризувати майбутню виховну практику як сукупність педагогічних проблем. Для цього вони з'ясовують, які конкретно завдання модернізації виховної діяльності загальноосвітнього навчального закладу будуть вирішуватися, які теоретичні основи будуть покладені в обґрунтування цієї виховної практики, чим буде відрізнятися вона від традиційного досвіду, як при цьому буде оновлюватися зміст навчально-виховного процесу, якими новими методами, технологіями і формами збагатяться педагоги-вихователі, як це позначиться на рівні вихованості і розвитку школярів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що цей етап включає особливості майбутньої виховної практики та порядок і зміст взаємодії суб'єктів соціально-педагогічної підтримки технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу саме в умовах регіонального виміру. Методи і форми післядипломної освіти: самоосвіта, курси підвищення кваліфікації, стажування, спеціалізація, участь у семінарах, конференціях, круглих столах, дискусіях, он-лайн-конференціях, форумах тощо.

Другий етап науково-методичного супроводу – моделювання, спрямований на те, щоб допомогти фахівцям спроектувати власну модель виховної практики сучасного загальноосвітнього навчального закладу саме в умовах регіонального виміру. Для цього фахівцям необхідно усвідомити та проробити теорію і практику за обраною проблемою, а також спроектувати модель майбутньої виховної системи школи і як похідну від неї – модель її соціально-педагогічної підтримки з боку всіх суб'єктів виховного впливу регіонального середовища. Фахівцям бажано дотримуватися певної логіки побудови виховної системи: визначити мету, завдання, принципи, зміст, форми, методи, передбачити діагностичні етапи, спрогнозувати рівень розвитку вихованців школи, обґрунтувати критерії, за якими можна відстежити виховний результат, передбачити необхідний рівень підготовленості фахівців, у першу чергу педагогів-вихователів. Для цього етапу, порівняно з попереднім, уявлення фахівців про майбутню практику стають більш систематизованими та конкретними. У результаті створюється власна модель виховної діяльності конкретної школи, забезпечується прикладний варіант осмислення певної педагогічної концепції, теорії.

У системі післядипломної освіти на цьому етапі з фахівцями проводяться групові та індивідуальні консультації, ділові ігри, тренінги, дискусії, використовується метод моделювання.

Третій етап науково-методичного супроводу – проектувальний. Його мета – допомогти фахівцям підготуватися до нововведень. Складається детальний план сумісної діяльності всіх суб'єктів соціально-педагогічної підтримки щодо підготовки до нововведення. У разі необхідності планується пілотажний (частковий, попередній) етап упровадження нового варіанта технології виховної діяльності. Науково-методичний супровід на цьому етапі полягає в допомозі всім фахівцям передбачити всі необхідні умови оновлення виховної практики та вжити заходів щодо забезпечення цих умов. У системі післядипломної освіти на сучасному етапі застосовуються

проблемні та тематичні курси, стажування, система постійно діючих семінарів, круглих столів, педагогічні майстерні, тренінги, практикуми.

На четвертому етапі науково-методичного супроводу відбувається допомога під час практичного впровадження нової технології виховної діяльності. Метою цього етапу є практичне впровадження всіх елементів виховної практики, а також моніторинг її процесу і результатів. На цьому етапі відбувається оперативне навчання та надання науково-методичної допомоги, аналіз й узагальнення поточних результатів. Основними формами післядипломної освіти є інструктивно-методичні наради і семінари, тренінги, дистанційні форми навчання та спілкування, творчі групи, школи передового досвіду, педагогічні майстерні тощо.

П'ятий етап науково-методичного супроводу – рефлексія. Його мета – зіставлення результатів упровадження нової виховної технології з метою. Це визначається за допомогою певної системи критеріїв і показників. Найбільш суттєвою ознакою цього етапу є здатність усіх фахівців до аналізу та самоаналізу. Це ми вважаємо передумовою мотивації подальшого розвитку професіоналізму, співпраці із суб'єктами регіонального середовища на новому рівні. Основні форми науково-методичного супроводу цього етапу – методичні семінари, круглі столи, науково-практичні конференції, виставки-презентації, школи майстерності, підготовка кейсів тощо.

У нашому варіанті науково-методичного супроводу формування спеціальної соціально-педагогічної компетенції фахівців досягається за допомогою факторів цілеспрямованого та опосередкованого впливу. Ми визначили такі складові факторів:

1. Цілеспрямований вплив.

1.1. Фундаментальні форми післядипломної освіти (підвищення кваліфікації, спеціалізація, перепідготовка, стажування).

1.2. Оперативні форми післядипломної педагогічної освіти (заходи системного характеру – постійно діючі семінари, творчі групи, школи передового педагогічного досвіду; заходи несистемного характеру – консультації, інструктивно-методичні семінари, наради).

1.3. Самовдосконалення (самоосвіта та самовиховання).

2. Опосередкований вплив:

2.1. Створення тотально інтегрованого соціально-педагогічного середовища на рівні регіону.

2.2. Створення соціально-педагогічного середовища в загальноосвітньому навчальному закладі як школі відкритого типу.

Висновки. Розроблений нами варіант науково-методичного супроводу фахівців щодо соціально-педагогічної підтримки технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру мав певні особливості реалізації залежно від категорії фахівців. Наприклад, щодо керівників загальноосвітніх навчальних закладів як шкіл відкритого типу з функціями центру тотальної інтеграції виховних можливостей усіх суб'єктів регіонального середовища увага у першу

чергу зверталась на їх підготовку до проектування виховної діяльності саме в умовах регіонального виміру.

На підставі вищезазначеного ми дійшли таких висновків:

1. Цільове призначення науково-методичного супроводу – вдосконалення змісту й засобів неперервної післядипломної освіти всіх педагогічних і соціальних працівників, що мають стосунок до проблеми реалізації технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру.

2. Науково-методичний супровід підготовки фахівців щодо реалізації технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах регіонального виміру спрямований на формування спеціальної соціально-педагогічної компетентності.

3. Структура та зміст спеціальної соціально-педагогічної компетентності визначається системними компонентами соціально-педагогічної підтримки технології виховної діяльності сучасного загальноосвітнього закладу.

Список використаної літератури

1. Алфімов В.М. Ліцей в системі освіти України : монографія / В.М. Алфімов. – Донецьк, 1996. – 216 с.

2. Бех І.Д. Виховання особистості. Сходження до духовності / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 270 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2001. – 1440 с.

4. Савченко О.Я. Школа культури – діалог з В.О. Сухомлинським / О.Я. Савченко // Початкова школа. – 2006. – № 12. – С. 1–5.

5. Сухомлинська О.В. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи / О.В. Сухомлинська // Шлях освіти. – 1996. – № 1.

6. Сухомлинська О.В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді: загальні тенденції й індивідуальний пошук / О.В. Сухомлинська. – К. : Добро, 2006. – 43 с.

7. Дарманський М.М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні / М.М. Дарманський. – Хмельницький : Поділля, 1997. – 384 с.

8. Дежникова Н.С. Педагогический коллектив общеобразовательной школы как субъект воспитания : дис. на соискание ученой степени д-ра пед. наук / Н.С. Дежникова. – М., 1989. – 376 с.

9. Дементьев Г.Г. Процес формирования личности под влиянием социальной среды в современных условиях : дис. на соискание ученой степени канд. социол. наук : 22.00.04 / Г.Г. Дементьев. – М., 2000. – 191 с.

10. Дубасенюк О. Професійна виховна діяльність педагога: досвід порівняльного дослідження / О. Дубасенюк. – Житомир, 2002. – 192 с.

11. Єльнікова Г. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : монографія / Г. Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.

Чернышов Д.А. Научно-методическое сопровождение технологии воспитательной деятельности современного общеобразовательного учебного заведения в условиях регионального измерения

В статье рассматривается проблема научно-методического сопровождения технологии воспитательной деятельности современного общеобразовательного учебного заведения в условиях регионального измерения.

Ключевые слова: научно-методическое сопровождение, технология, воспитательная деятельность, современное общеобразовательное учебное заведение, региональное измерение.

Chernyshov D. Scientific and methodological support of educational technology of the modern school of general education in a regional dimension

The article deals with the problem of the scientifically-methodical support of the educational activity's technology of a modern educational establishment under the conditions of the regional measurement.

Key words: a scientifically-methodical support, technology, an educational activity, a modern educational establishment, the regional measurement.